

Pris 20 kr

Storgatan Falsterbo med Wertheims.

Wertheims och Anna Ipsen

Det är ibland så att vissa »historier« i efterhand blir till sanning. Men det kan ibland visa sig att det dock ändå är en »historia« Vi tänker då på hur namnet Wertheims kom till Falsterbo. En sybehörsaffär med korta varor, tyger med mera. Wertheims startade kring 1917 och Wertheims hus byggdes 1923. Vem startade då Wertheims, jo hon hette Anna Lindgren född 1879 död i Falsterbo 1943.

Anna och hennes syster Bertha med mor Elisa flyttade till Köpenhamn för att arbeta. Bertha arbetade som dansös på Det Kongelige och Anna var allt-i-allo på teatern. Anna flyttade sedermera tillbaka till Sverige och Malmö. 1915 övertog hon moderns sybehörsaffär på Skomakaregatan i Malmö, S A Lindgren & Co.

1916 började Anna stå på torget i Falsterbo och sälja. Hon gifte sig med en dansk löjtnant Waldemar Ipsen, som avled i tidig ålder på grund av blodförgiftning.

Anna öppnade så småningom en liten affär i det så kallade Comet-huset i Falsterbo.

1923 byggdes den stora fastigheten som sedan enligt reklamen blev:

Till Eder tjänst Wertheims

»ledande manufakturaffär till Er tjänst under soliga, varma sommark dagar, med alla de artiklar, som höra badlivet och

fortsättning på sidan 2

Hänt sedan sist

Föreningen kan nu glädja sig åt 586 betalande medlemmar. Vi har haft över 9400 besök på vår hemsida. Utställningen om Falsterbohus blev väl mottagen och har delvis även visats på Skanörs bibliotek. Falsterbo museum önskar visa delar av den under kommande säsong. Det gläder oss och vi tycker det är trevligt att man gjort förfrågan. Boken om Falsterbohus har nu sålts i nära 1000 ex och vi har gjort en ny beställning inför julen.

Vi fortsätter oförtrutet med föreningsarbetet och skulle behöva utöka antalet arbetande föreningsmedlemmar i våra led. Har Du idéer om hur och vad man skulle kunna berätta om, hör av Dig. Du kanske har material, bilder och minnen. Har Du ont om tid eller tycker det är motigt att skriva, kontakta oss. Vi intervjuar och skriver ner och Du får sedan möjlighet att ändra och ha synpunkter. Har Du bilder eller annat material, blir det ännu bättre!

Välkommen att höra av Dig.

Vi har förslag på en hel del projekt: berättelse om Ljungsåters sjukhus, affärer i Skanör och Falsterbo på den gamla goda tiden. De äldsta husen i Höllviken, Ljunghusen, Skanör och Falsterbo. Historik om Ljungskogens AB, Fyrarna och fyrskeppens historia, St Hammars gamla kyrka, Möllehuset i Foteviken mm. mm. Som sagt, kom med egna förslag!

Vi har nu, till och med 2008, delat ut över 170 000 kronor till olika förtjänta personer och organisationer under våra verksamhetsår och det är en stor glädje att kunna återgälda att människor köper

Överst: S A Lindgren & Co på Skomakaregatan i Malmö. Därunder: Åke i affären på Storgatan i Falsterbo. Underst: Cometska huset, där Anna startade sin affär i vänstra delen.

semestern till. Se våra stiliga badkappor och baddräkter, våra mössor, våra jumpers m.m. Vi vilja göra allt för att på bästa sätt betjäna Eder!«

Hur blev det då namnet Wertheims? Historien finns om detta, en tysk turist tyckte att huset när det färdigt var så ståtligt att det påminde honom om Wertheims i Berlin, därför blev det så.

Men, arkitekten som ritade huset var den inte okände arkitekten Alfred Grenander som var nära bekant med familjen Ipsen. Grenander ritade flera fastigheter i Berlin och i Tyskland. I Berlin bär flera stationsbyggnader till tunnelbanan hans signum. I Berlin fanns också det stora varuhuset Wertheims, ett av de största i Berlin. De nära

FALSTERBO WERTHEIM...

— ledande manufakturaffär —

Till Eder tjänst

under soliga, varma sommandagar med alla de artiklar, som hör badlivet och semestern till. Se våra stiliga *badkappor* och *baddräcker*, våra *mössor*, våra *jumpers* m. m.

Vi vilja göra allt

för att på bästa sätt betjäna Eder!

LÄSKAPPER

relationerna med familjerna har säkert utgjord grunden till att namnet kom till Falsterbo. Enligt anteckningar i Annas »händelsebok« finns anteckningar om både middagar och umgänge med den tidens societet från Stockholm, där även Alfred Grenander och hans hustru ingick.

Det framgår att namnet kom till Falsterbo, innan huset var färdigt. Om man ser på bilden av Cometska huset som låg mittemot, ser man att redan då gjordes reklam för namnet Wertheim. Så den enkla sanningen är väl att man ville snylta på det berömda varuhusets namn och samtidigt tala om att även här kunde man få »allt« under ett tak.

Ovan: Läskapper med reklamtext. Nedan: Anna på toppen. Nedan till vänster: Ritning av Alfred Grenander.

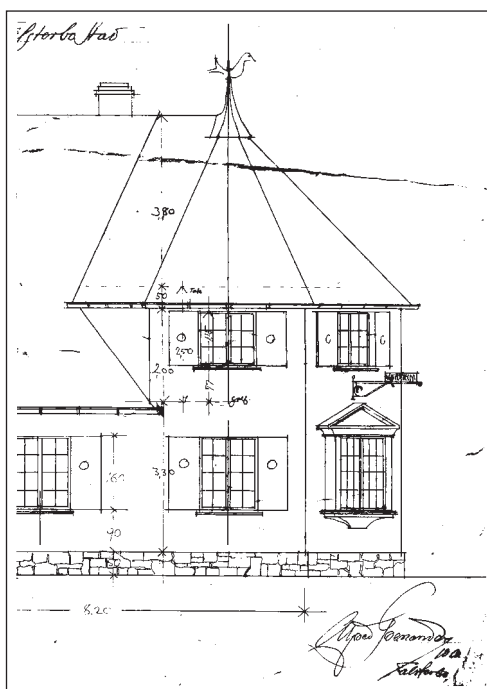

Anna blev etablerad i Falsterbo, hon ordnade bland annat »Orgelfästen i Falsterbo 1922«. Resultatet av denna insamling blev att den skicklige snickaren Orvar Kristersson skar orgelfasaden för en orgel som tillkom 1925.

Anna var ledande i att ordna soaréer på Falsterbohus med lokala förmågor som både sjöng och dansade.

Anna var duktig i affärer och ägde snart några fastigheter i Falsterbo.

Annas adoptivdotter Nancy född 1913 och hennes man Åke och deras barn

fortsättning på sidan 4

våra böcker, det ger oss inspiration att fortsätta.

Vet Du någon eller några som Du tycker skulle vara förtjänta av att få vår Kulturpenning eller vårt Stipendium, hör gärna av Dig.

Beträffande förutsättningar att få stipendiet, se vår hemsida www.callna.nu eller kontakta 040-45 11 48 så får Du en utskrift av våra regler.

När det gäller Kulturpenningen kan Du där bläddra bland de som redan fått »pengen« och då få en uppfattning hur vi ser på detta.

Ett projekt som nyligen aktualiserats är Skanörs gästgivaregårds historia. Dess historia har aldrig skrivits i sin helhet och vi skulle vara tacksamma om Du som har berättelser, bilder eller information ville höra av Dig till Christian på tel. 040-93 20 86 eller 0735-72 46 32.

Vår tanke var att ge ut boken om boken om Skollovskolonierna på Ljungen före jul, men den får nu vänta till månadsstiftet januari-februari.

Det blir en utförlig och bred historik med början i det tidiga 1900-talet. De olika kolonierna beskrivs genom människor som varit på kolonierna, både som ledare och barn.

Boken är full av bilder kring Sagostunderna, Frälsningsarméns-, Eslövs-, Trelleborgs- och Lindgårdens kolonier, Nybygget, Sjötorpet, Solbacken och några till.

Wertheims och Anna Ipsen

bodde i Wertheims och skötte affären. efter Annas död 1943.

Kiosken vid järnvägsstationen blev Wertheims kiosk där ett biträdet Edit Olsson stod under flera år. Edit Olsson gifte sig med en järnvägskonduktör Julius.

Anna hade kiosken kvar 1943 när hon avled. I bouppteckningen är den upptagen som »kiosk 100 kronor«.

SJ tog över järnvägen och Pressbyrån byggde en ny kiosk omkring 1945.

IHJ

Till vänster: Edit och Julius vid kiosken.

Underst: Ättakantiga kiosker var på modet. Edit vid kiosken kring 1937.

Till höger: Orgelfesten 1922. Annas dotter Nancy uppträder tillsammans med Stina Viborn.

Ovan: Anna drev även Wertheims café och restaurang vid Skoltorget. Här har Waldemar Ipsen intagit sin favoritplats. Till vänster en skylt som talar om att det även finns en frisersalong i huset.

Hon, den enda

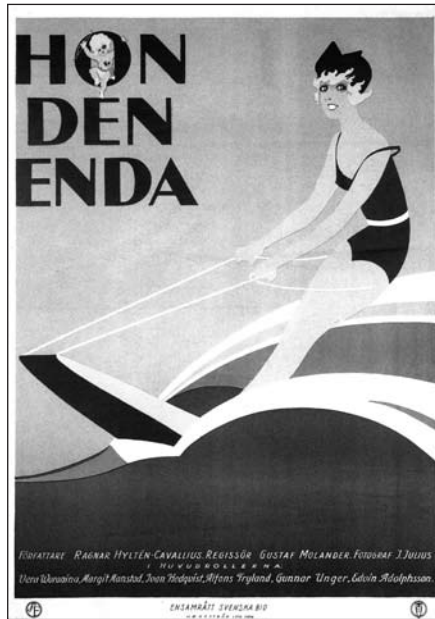
Hon, den enda är en svensk stumfilm från 1926 i regi av Gustaf Molander. Manuset var skrivet av Ragnar Hyltén-Cavallius. På tyska kom den att heta *Sie, die Einzige* och på engelska *Sparkling Youth*. Stumfilmer var ju enkla att översätta. Det enda man behövde göra var att byta ut textutor med repliker som då och då dök upp i filmen. Detta gjorde att även länder som Sverige och Danmark var stora leverantörer av spelfilm under stumfilmseran.

Ufa

Filmen var en samproduktion med tyska Ufa. Universum film AG (Ufa) var en av världens största filmkoncerner under mellankrigsperioden. Det var här som regissörerna Fritz Lang och Josef von Sternberg gjorde några av sina mest kända filmer innan de före kriget flydde till Hollywood. Filmstaden i Babelsberg utanför Berlin var Europas Hollywood. Under kriget inlemmades det i Hitlers propagandamaskin och hamnade under kalla kriget på östsidan. Bolaget finns fortfarande kvar och sysslar idag främst med TV-produktion.

Handling

Handlingen är naturligtvis en kärlekshistoria i internationell överklassmiljö. Den spelades in i Filmstaden Råsunda men med exteriörer från Falsterbo, Nynäshamn, Paris,

Biarritz och slottet Abardie i Frankrike. Det är flirtiga hjältinnor, överklassfriare från Paris, antikhandlande farbroder, trolöshet, förvecklingar med mera liknande. Filmen fick dock lysande recensioner vid premiären. Detta var något nytt, både miljöerna och det faktum att filmen var en internationell samproduktion imponerade på kritikerna.

Filmen premiärvisades 8 november 1926 och har på senare år restaurerats för visning av Svenska Filminstitutet.

fortsättning på sidan 6

Bilden till vänster har vi haft med i olika sammanhang, senast i utställningen om Falsterbohus. Vi har alltid gissat på att den föreställde något i stil med Argentiska gigolos.

Deras sminkade ansikten fick dock en helt annan förklaring då vi lånade ett album av Karin Hultgren. Här fanns flera bilder från inspelningen av filmen »Hon den enda« och på bilden ovan känns bland annat Margit Manstad (till höger) och Edvin Adolphson (med böjt huvud till vänster) igen.

fortsättning från sidan 5

Skådespelarna

Några av skådespelarna i de bärande rollerna hämtades från Tyskland men huvudparten av rollistan var svensk. Ivan Hedqvist tvingades att pendla mellan Berlin och Stockholm, eftersom han samtidigt spelade en roll i en annan svensk-tysk samproduktion, Olof Molanders *Bara en danserska*.

Alfons Fryland (österikare) och Vera Voronina (ryska) spelar det förälskade paret Valentin van Zanten och Dolores del Prado. Övriga roller är svenska, Ivan Hedqvist som antikhandlare, Margit Manstad, Gunnar Unger och en ung Edvin Adolphson bland många andra.

»Stunt« på stranden

Donald Brookes flyglandning på plagen i Biarritz blev med viss rätt ryktbar som en prima filmsensation. Filmen visar verkligen en autentisk landning, filmad i två tagningar utan trick, men den inspelades på stranden i Falsterbo med mängder av skånska statister som utsattes för vissa risker i sammanhanget.

ChK

»Vi måste fixa en dykarklocka«

Kanalen var nybyggd och de fina pirarna inspirerade till att fiska med spinnspö. Vi unga pojkar gjorde ju detta, dock utan någon större framgång. Vad jag minns fick vi aldrig någon riktig fisk. Bara en sill en gång som av misstag fastnade med svansen på en krok. Däremot tappade någon av oss ett spinnspö.

Hur hitta det i djupet vid piren?

»Vi måste fixa en dykarklocka« sa vi smarta ungdomar.

En av oss, Gunnar H, hade en pappa som var chef för konstruktionskontoret på Kockums.

Alltså fick han i uppdrag att fixa något som kunde användas för »gång på botten«.

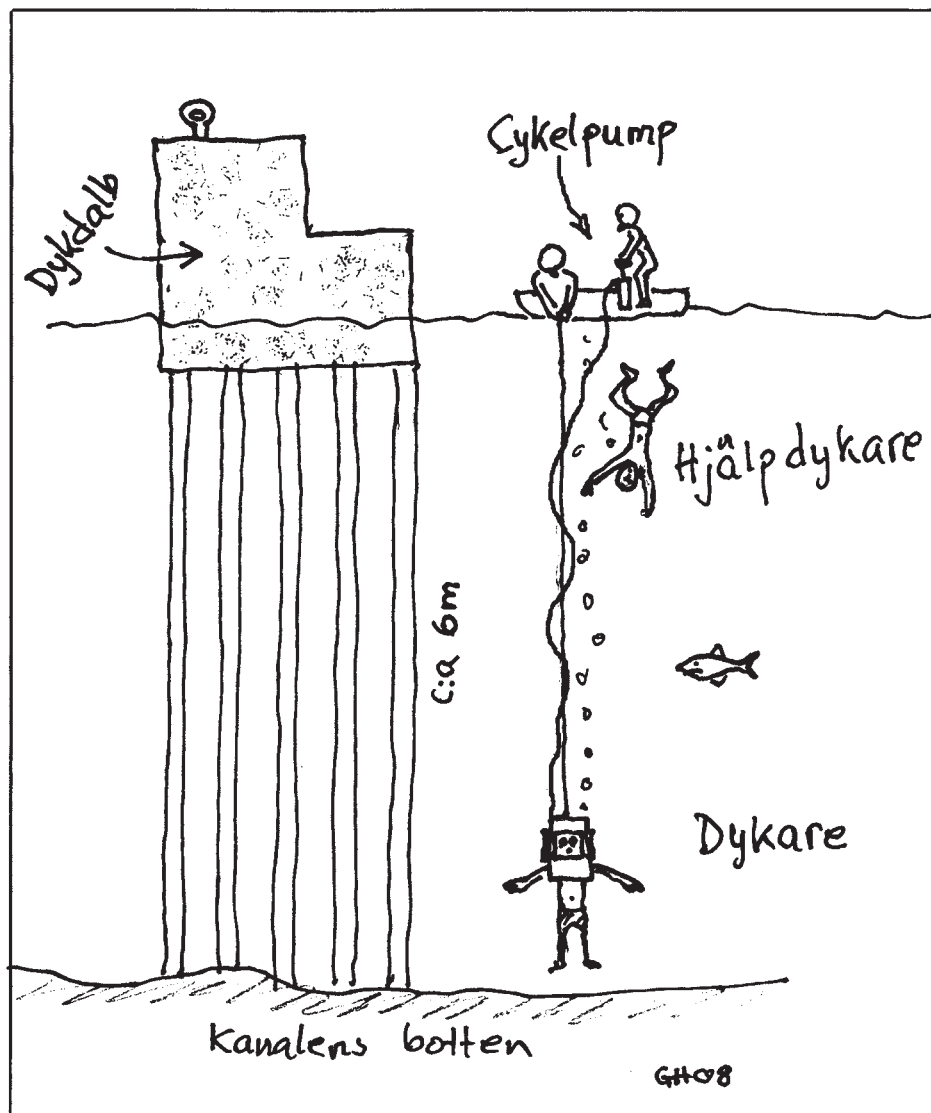
Det gjorde han och det blev som

ritningen här bredvid visar: En plåt-dunk med uppskuren botten och uttag för axlar. Vikter på sidorna så att vi inte flöt upp. Fönster så vi kunde se ut.

Dykproblemen löstes

Så var det dags för provdykning och det gick ganska bra. Imman på fönstrets insida tog vi bort genom att dyka ut ur dockan och ta in vatten i munnen och spruta på glaset. Detta var minsann en förstudie till kommande tiders vindrutespolare!

Men luften tog slut allt för fort. Alltså gällde nu att få in ny luft i klockan. Detta ordnade vi enkelt och smart genom att montera in en luftslang som gick upp till vattenytan och där satt lillebror Olle H i ett litet

flatbottnat livsfarligt »tråg« och med en cykelpump pumpade han ner luft till dykaren.

Olle H blev långt senare ubåts-specialist på Kockums och hamnade sedan på Kockums varv i Australien för att där bygga ubåtar. Dykarklockan blev således början till hans undervattenskarriär!

För att klockan skulle hålla sig lodrätt tillkom en krok på toppen och ett kraftigt snöre upp till tråget som hjälpligt såg till att klockan inte välte och fylldes med vatten.

Han som höll i snöret var även ägare till tråget, Rolf Lolle A, blev jurist och advokat. Varför det? Han gillade redan då det där med »rättsnöre« skulle man kanske kunna våga säga.

Nu upplevde vi havets djup

Nu kunde vi med stor framgång gå omkring på botten och leta upp tappade fiskeredskap och andra prylar och se hur dykdalberna såg ut under vatten mm.

Kompisen Gunnar H blev tekniskt intresserad och blev lite senare, mycket senare, medlem av Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien IVA. Där ser man vad experiment i tidig ålder kan resultera i.

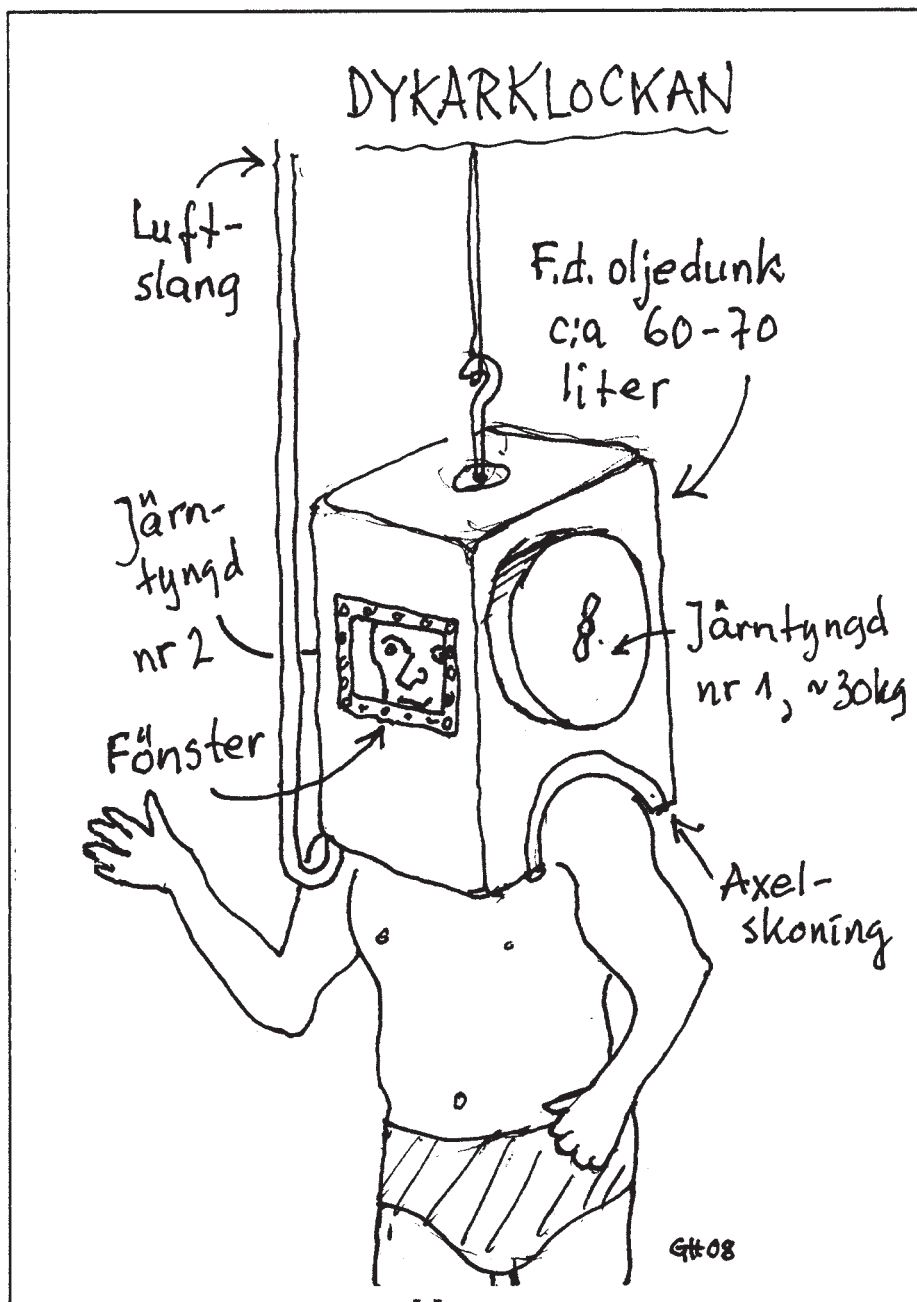
Vad hände sedan med vår dykarklocka.

Jo, den lånades ut till Arne T på Trulsibrunnvägen. Han hade tappat ett dyrbart spö i kanalen och skulle leta upp det. Om han hittade det vet vi inte men Arne blev tandläkare, det vet vi. Men det kunde väl inte vara dykarklockans förtjänst?

Vår magnifika dykarklocka hamnade vad tiden led i Arnes fars garage och rostade bort där!

Vi överlevde

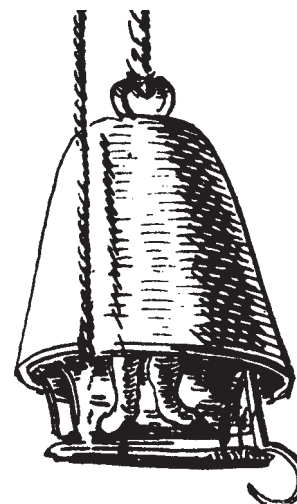
Det märkliga med denna berättelse är att alla vi som gick därnere på botten och andades in den inpumpad luften inte blev sjuka. Normalt får man idag inte ens förlänga röret

till snorklar eftersom det skadar lungorna.

Men det var annat förr i världen. Allt var ju mycket bättre förr i tiden!

text Nils Balcke
teckningar Gunnar Holmdahl

Redan på 1600-talet ...

**Skollovskolonierna
på Ljungen**
av Ingemar H Johansson
Pris ej fastställt

Falsterbohus
– med tårna i sanden och
klackarna i taket
180 kr

Kämpinge
av Ingemar Johansson
och Christian Kindblad
170 kr.

På Ljungen
nummer 1-25
samlade i bokform
180 kr.

Fru Kungen
Drottning Margareta I
av Marie Sjögren
70 kr.

**Skanör och
Falsterbos historia**
från A till Ö
av Christer Melin
95 kr.

Tåget har gått!
av Christian Kindblad
50 kr.

**Posten i Skanör
och Falsterbo**
av Lars Dufberg
80 kr.

**Från Sillabör
till Snabbköp**
av Ingemar Johansson
och Christian Kindblad
160 kr. Nu 100 kr.

**Stora Hammars
kyrka 100 år**
av Ingemar Johansson
50 kr.

**Historier från
Skanör**
av Anders Carlsten
130 kr.

**Stinsen i
Falsterbo**
av Stig Mårtensson
125 kr.

**Resande över
Ljungen**
av Christian Kindblad
90 kr.

**Ett stycke
kanalhistoria**
av Sven Lundström m.fl.
50 kr.

Höllviken
– bilder och minnen
från förr
125 kr.

På Ljungen ges ut av
KULTURFÖRENINGEN
CALLUNA

Styrelse
Ingemar H. Johansson
Christian Kindblad
Marie Sjögren
Eila Mårtensson
Bertil Björck
Rune Bengtsson

Redaktör
Christian Kindblad, *chk*
christian.kindblad@telia.com

Ansvarig utgivare
Ingemar H. Johansson, *ihj*
calluna@tele2.se

Grafisk form
Christian Kindblad

Tryck
Holmbergs, Malmö

Adress
Kulturföreningen Calluna
Västra Mölledalsvägen 18
236 34 Höllviken
040-45 11 48

Callunas hemsida
www.calluna.nu

Medlemsskap
Sätt in 100 kr på vårt konto
plusgiro 250862-0

Tidningen utkommer
med 3-4 nummer per år.

Återge gärna våra artiklar
men ange alltid källan.

Ljung, *Calluna vulgaris*

KULTURFÖRENINGEN
Calluna
DÅ OCH NU PÅ LJUNGEN